

ГІСТОРЫЯ Усесаюзнай Комуністычнай партыі (большэвікоў)

Пад рэдакцыяй Камісіі ЦК ВКП(б).

КАРОТКІ КУРС.

Адабран ЦК ВКП(б). 1938 год.

РАЗДЗЕЛ III

МЕНШАВІКІ І БОЛЬШЭВІКІ Ў ПЕРЫЯД РУСКА-ЯПОНСКОЙ ВАЙНЫ І ПЕРШАЙ РУСКАЙ РЭВОЛЮЦЫІ (1904—1907 ГОДЫ).

1. РУСКА-ЯПОНСКАЯ ВАЙНА. ДАЛЕЙШЫ ЎЗДЫМ РЭВОЛЮЦЫЙНАГА РУХУ Ў РАСІІ. ЗАБАСТОЎКІ Ў ПЕЦЕРБУРГУ. ДЭМАНСТРАЦЫЯ РАБОЧЫХ ЛЯ ЗІМНЯГА ПАЛАЦА. 9 СТУДЗЕНЯ 1905 ГОДА. РАССТРЭЛ ДЭМАНСТРАЦЫІ. ПАЧАТАК РЭВОЛЮЦЫІ.

З канца XIX стагоддзя імперыялістычны дзяржава пачалі ўзмацняць барацьбу за панаванне на Ціхім акіяне, за раздзел Кітая. У гэтай барацьбе прымаў удзел і царская Расія. У 1900 годзе царскія войскі сумесна з японскімі, германскімі, англійскімі і французскімі ў нябачанай лютасі падлілі народнае паўстанне ў Кітаі, накіраванае сваім астрым супроць імперыялістычна-акупацыйнага ўладання. Яшчэ раней царскі ўрад прымуціў Кітай перадаць Расіі Ляодунскі паўвостраў і краёвую Порт-Артур. Расія дабілася права будаваць чыгунку на кітайскай тэрыторыі. Была будавана чыгунка ў Паўночнай Манчжурый — Кітайская ўсходняя чыгунка (Куч) і ўведзены рускія войскі для абароны яе. Паўночная Манчжурія падверглася наснай акупацыі з боку царскай Расіі. Царызм падбіраў да Карэі. Руская буржуазія будавала планы стварэння «Жоўтарасіі» ў Манчжурый.

У сваіх захватах на Далёкім Усходзе царызм сутыкнуўся з другім праціўнікам — Японіяй, якая была ператварылася ў імперыялістычную краіну і таксама імкнулася да захватаў на азіяцкім махрыку, у першую чаргу за кошт Кітая. Японія, таксама, як і царская Расія, імкнулася забарць сабе Карэю і Манчжурый. Японія ўжо тады марыла аб захвате Сахаліна і Далёкага Усходу. Англія, якая паймавалася ўмацавання царскай Расіі на Далёкім Усходзе, угодку была на стварэнне Японіі. Насілава руска-японская вайна. Да гэтай вайны штурхалі царскі ўрад буйная буржуазія, якая шукала новых рынкаў і найбольш рэакцыйныя слаі памешчыкаў.

У 1904 годзе пачалася вайна. Царскі ўрад абвешчыў вайну Японіі перша пачала яе. Маючы добрую разведку ў Расіі, Японія разлічвала, што ў гэтай барацьбе будзе мець перадавыя выгоды праціўнікі. Не абвешчыўшы вайны, Японія ў студзені 1904 года нечакана напала на рускую краёвую Порт-Артур і прычыніла рускаму флоту, які знаходзіўся ў Порт-Артур, сур'ёзныя страты.

Так пачалася руска-японская вайна. Царскі ўрад разлічваў, што вайна дапаможа яму ўмацаваць сваё палітычнае становішча і спыніць рэвалюцыю. Але яго разлікі не апраўдзіліся. Вайна яшчэ больш раскідала царызм.

Дрэнна ўзброеная і абучаная, кіруючая буржуазія і працяжнікі генералаў, руская армія пачала перацпаць адна паражэнне за другім.

На вайне важываліся капіталісты, чыноўнікі, генералы. Навокал праціўніцтва сладейства. Войскі сабіраліся дрэнна. Калі нехалапа снарадаў, армія нібы ў насмешку атрымлівала вагоны з абразамі. Салдаты гаварылі з горачай: «Японцы нас снарадамі, а мы іх — абразамі». Замест таго, каб пераводзіць раненых, асобныя паяды вывозілі нагарабленую царскімі генераламі мабасу.

Японцы асадылі, а затым узялі краёвую Порт-Артур. Навяшчы рад паражэнняў царскай арміі, яны разрамілі яе пад Мукдэнам. Трохсотысячная царская армія страціла ў гэтым баі да 120 тысяч забітых, раненых, палонных. Услед затым паследаваў поўны разгром і гібель у Цзюсіюмскім праліве царскага флота, пасланнага з Балтыйскага мора на дапамогу асаджанаму Порт-Артуру. Паражэнне пры Цзюсіюм азначала поўную катастрофу: з дванадцят тысяч сундуў, пасланых царом, было патоплена і знішчана вайнаначальна, узята ў палон чатыры вайнабыла была капітанова праіграана царскай Расіі.

Царскі ўрад аказаўся вымушаным эвакуіраваць гэтыя мір у Японію. Японія захавала Карэю, забрала ў Расіі Порт-Артур і палівану Сахаліна. Народныя масы не хапелі гэтай вай-

ны і ўсведамілі яе шкоду для Расіі. За адсталасць царскай Расіі народ распачаўся дарагой цаной.

Большэвікі і меншавікі парознаму адносіліся да гэтай вайны. Меншавікі, у тым ліку Троцкі, скатваліся на пазіцыі абаронства, гэта значыць абароны «большэвіцкай» царскай памешчыкаў і капіталістаў.

Ленін і большэвікі, наадварот, лічылі, што паражэнне царскага ўрада ў гэтай грабавіцкай вайне карысна, таму што прывядзе да слабавення царызма і ўмацавання рэвалюцыі.

Паражэнні царскіх войск ускрывалі перад самымі шырокімі масамі народа гнітэц царызма. Ніякіх перадач па парызма ў народных масах з кожным днём расла. Падзеенне Порт-Артура — пачатак падзення самадзяржаўя, пісаў Ленін.

Цар капеў вайной залудзіць рэвалюцыю. Ён дабіўся адваротнага. Руская японская вайна паскорыла рэвалюцыю.

У царскай Расіі капіталістычны гнітэц умацаваўся гнітэц царызма. Рабочыя перацпаць не толькі ад капіталістычнай эксплуатацыі, ад катаржанай працы, але і ад бяспраўя ўсаго народа. Таму сваявольна рабочыя імкнуліся ўзначаліць рэвалюцыю рух усяіх дэмакратычных элементаў горада і вёскі супроць царызма. Сялянства залыхалася ад безамятліва, ад шматлікіх атакіў прыгонніцтва, яно знаходзілася ў кабале ў памешчыка і кулака. Народы, якія насіліся царскай Расію, страцілі пад паловым гнітэц — сваіх уласных і рускіх памешчыкаў і капіталістаў. Эканамічны крызіс 1900—1903 г.г. умацніў бялоты працоўных мас, вайна іх яшчэ больш абавестыла.

Паражэнні ў вайне ўмацнілі ў масах нянавіць да царызма. Набліжыўся канец народнаму царпенню.

Як вядзе, прычыны для рэвалюцыі было больш чым дастаткова.

У снежні 1904 года пад кіраўніцтвам Бакінскага камітэта большэвікоў была праведзена велізарная, добра арганізаваная стачка бакінскіх рабочых. Гэтая стачка скончылася перамогай рабочых, заключеннем першага ў гісторыі рабочага руху ў Расіі калектыўнага дагавора паміж рабочымі і нартапрамыслоўцамі.

Бакінская стачка з'явілася пачаткам рэвалюцыянага ўздыму ў Закаўказзі і ў рэальнае Раіі.

«Бакінская стачка паслужыла сігналам слаўных студзеньска-лютаўскіх выступленняў па ўсёй Расіі» (Сталін).

Гэтая стачка была як бы перадавымі маланкай напружэння і вядлікай рэвалюцыянай буры.

Пачатак рэвалюцыянай буры з'явіўся падзеі 9 (22) студзеня 1905 года ў Пецербургу.

З студзеня 1905 года пачалася стачка на буйнейшым заводзе Пецербурга — Пуцілаўскім (цяпер Кіраўскі завод). Гэтая стачка пачалася з-за звалнення з завода чатырох рабочых. Стачка на Пуцілаўскім заводзе была разраслася, да яе далучыліся іншыя заводы і фабрыкі Пецербурга. Стачка стала ўсёагульнай. Рух грозна рос. Царскі ўрад рашыў у самым пачатку палавіць рух.

Лічце ў 1904 годзе, да пуцілаўскай стачкі, паліцыя стварыла пры дапамозе пракактара папа Галона сваю арганізаваную сярэд рабочых — «Сход рускіх фабрычна-заводскіх рабочых». Гэтая арганізацыя мела свае аддзяленні на ўсёх раёнах Пецербурга. Калі пачалася стачка, поп Гапон на сходах свайго таварыства прапанаваў пракактарскі план: 9 студзеня някай зборанца ўсе рабочыя і ў мірнай працэсі з харугамі і царскімі партрэтамі пойдуць да Зімнага палаца і паладучь цару петыцыю (прасьбу) аб сваіх патрэбах. Цар, моў, выйдзе да народа.

Большэвікі ішлі разам з рабочымі. Многія з іх былі забіты або арыштаваны. Большэвікі тут-жа, на залітых рабочай крывёю вуліцах, растлумачвалі рабочым, хто віноўнік гэтага жалітвага ачужаства і як треба з ім змагацца.

Дзень 9 студзеня стаў называцца «Крывавыя нядзельні». 9 студзеня рабочыя атрымалі крывавы ўрок. У гэты дзень была расстраляна вера рабочых у цара. Яны разрамецілі, што толькі барацьбой можна дабіцца сваіх правоў. Ужо к вецару 9 студзеня ў рабочых раёнах пачалі будаваць барыкады. Рабочыя гаварылі: «Цар нам усмяіа, ну — і мы яму ўспылем».

Страшная вестка аб крывавым зладзеньні пара разнеслася ўсюды. Абаранне і аслабленне ахалілі ўвесь рабочы клас усю краіну. Не было горада, дзе-б рабочыя не баставалі ў знак пратэсту супроць зладейства цара і не выстаўлялі палітычныя патрабаванні. Рабочыя ішлі цяпер на вуліцу з лоўжам «папоў самалзьяржае». Лік стачкавікаў у студзені длажыў велізарнай лічбы — 440 тысяч. За адзін месяц баставала рабочых больш, чым за ўсё папярэдняе дзесяцігоддзе. Рабочы рух узяўся на велізарную вышыню.

У Расіі пачалася рэвалюцыя.

Сярод летніх стачак асабліва выдзяляецца стачка іванаво-вазнесенскіх рабочых. Яна працягнулася з канца мая да пачатку жніўня 1905 года, гэта значыць амаль два з палавінай месяцы. У стачцы прымаў удзел каля 70 тысяч рабочых, сярод іх было многа жанчын. Стачка кіравалі Паўночны камітэт большэвікоў. Амаль штодзень за горадам, на раце Талцы, збіраліся тысячы рабочых. Тут, на сходах, яны абмяркоўвалі свае рабочыя нужды. На сходах рабочых выступалі большэвікі. Каб палавіць стачку, царскія ўлады загадалі войскам разганяць рабочых, страляць у іх. Было забіта некалькі дзесяткаў і ранена некалькі сот рабочых. Горад быў аб'юўлен на асадыны становішчы. Адна рабочыя трымаўся стойка і на работу не ішлі. Рабочыя і іх сем'і галадалі, але не аддавалі. Толькі надзвычайнае знясіленне прымуціла рабочых стаць на работу. Стачка загартавала рабочых.

Яна паказала ўзор мужнасці, стойкасці, вытрыманасці, салідарнасці рабочага класа. Яна паслужыла сапраўднай школай палітычнага выхавання іванаво-вазнесенскіх рабочых.

У перыяд гэтай забастоўкі іванаво-вазнесенскія рабочыя стварылі Совет упунаважання, які быў фактычна адным з першых Советаў рабочых дэпутатаў у Расіі.

Пасля 9 студзеня рэвалюцыянага барацьба рабочых набыла больш востры палітычны характар. Ад эканамічных стачак і стачак салідарнасці рабочыя сталі пераходзіць да палітычных стачак да дэманстрацый, а месцамі — да ўзброенага супраціўлення царскім войскам. Асабліва ўпорны і арганізаваны характар налісі стачкі ў буйных гарадах, дзе былі сканцэнтраваны значныя масы рабочых, — у Пецербургу, Маскве, Варшаве, Рызе, Баку. У першых радах змагаюцца пролетарыяты ішы металісты. Перадавыя атрады рабочых сваімі стачкамі раскачалі менш свядомыя слаі, узялі на барацьбу ўвесь рабочы клас. Уплыў сацыял-дэмакратыі быстра рос.

Пасля 9 студзеня рэвалюцыянага барацьба рабочых набыла больш востры палітычны характар. Ад эканамічных стачак і стачак салідарнасці рабочыя сталі пераходзіць да палітычных стачак да дэманстрацый, а месцамі — да ўзброенага супраціўлення царскім войскам. Асабліва ўпорны і арганізаваны характар налісі стачкі ў буйных гарадах, дзе былі сканцэнтраваны значныя масы рабочых, — у Пецербургу, Маскве, Варшаве, Рызе, Баку. У першых радах змагаюцца пролетарыяты ішы металісты. Перадавыя атрады рабочых сваімі стачкамі раскачалі менш свядомыя слаі, узялі на барацьбу ўвесь рабочы клас. Уплыў сацыял-дэмакратыі быстра рос.

Пасля 9 студзеня рэвалюцыянага барацьба рабочых набыла больш востры палітычны характар. Ад эканамічных стачак і стачак салідарнасці рабочыя сталі пераходзіць да палітычных стачак да дэманстрацый, а месцамі — да ўзброенага супраціўлення царскім войскам. Асабліва ўпорны і арганізаваны характар налісі стачкі ў буйных гарадах, дзе былі сканцэнтраваны значныя масы рабочых, — у Пецербургу, Маскве, Варшаве, Рызе, Баку. У першых радах змагаюцца пролетарыяты ішы металісты. Перадавыя атрады рабочых сваімі стачкамі раскачалі менш свядомыя слаі, узялі на барацьбу ўвесь рабочы клас. Уплыў сацыял-дэмакратыі быстра рос.

Пасля 9 студзеня рэвалюцыянага барацьба рабочых набыла больш востры палітычны характар. Ад эканамічных стачак і стачак салідарнасці рабочыя сталі пераходзіць да палітычных стачак да дэманстрацый, а месцамі — да ўзброенага супраціўлення царскім войскам. Асабліва ўпорны і арганізаваны характар налісі стачкі ў буйных гарадах, дзе былі сканцэнтраваны значныя масы рабочых, — у Пецербургу, Маскве, Варшаве, Рызе, Баку. У першых радах змагаюцца пролетарыяты ішы металісты. Перадавыя атрады рабочых сваімі стачкамі раскачалі менш свядомыя слаі, узялі на барацьбу ўвесь рабочы клас. Уплыў сацыял-дэмакратыі быстра рос.

Пасля 9 студзеня рэвалюцыянага барацьба рабочых набыла больш востры палітычны характар. Ад эканамічных стачак і стачак салідарнасці рабочыя сталі пераходзіць да палітычных стачак да дэманстрацый, а месцамі — да ўзброенага супраціўлення царскім войскам. Асабліва ўпорны і арганізаваны характар налісі стачкі ў буйных гарадах, дзе былі сканцэнтраваны значныя масы рабочых, — у Пецербургу, Маскве, Варшаве, Рызе, Баку. У першых радах змагаюцца пролетарыяты ішы металісты. Перадавыя атрады рабочых сваімі стачкамі раскачалі менш свядомыя слаі, узялі на барацьбу ўвесь рабочы клас. Уплыў сацыял-дэмакратыі быстра рос.

Пасля 9 студзеня рэвалюцыянага барацьба рабочых набыла больш востры палітычны характар. Ад эканамічных стачак і стачак салідарнасці рабочыя сталі пераходзіць да палітычных стачак да дэманстрацый, а месцамі — да ўзброенага супраціўлення царскім войскам. Асабліва ўпорны і арганізаваны характар налісі стачкі ў буйных гарадах, дзе былі сканцэнтраваны значныя масы рабочых, — у Пецербургу, Маскве, Варшаве, Рызе, Баку. У першых радах змагаюцца пролетарыяты ішы металісты. Перадавыя атрады рабочых сваімі стачкамі раскачалі менш свядомыя слаі, узялі на барацьбу ўвесь рабочы клас. Уплыў сацыял-дэмакратыі быстра рос.

(Працяг на 3 стар.)

П Р А Ц Я Г.

Восе асноўныя тактычныя палажэнні развіцця Леніным у яго брашурцы (дзе тактыка соцыял-дэмакратыі ў марксісцкай рэвалюцыі).

1) Асноўным тактычным палажэннем, аніваючым кнігу Леніна, з'яўляецца ідэя аб тым, што пралетарыят можа і павінен быць правадзіцельнай буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі, ні ў чым буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў Расіі.

Ленін прызнаваў буржуазны характар гэтай рэвалюцыі, бо яна, як ён азваў, «не з'яўляецца пераходам выйшаў і з рэакцыі дэмакратычнага перавароту». Але ён лічыў, што яна ўзніоца не вераўшчым, а народнай рэвалюцыяй, якая прывользіць у х увес народ увес работы клас, і с'яліства. Таму спробы меншавіц умяліць значэнне буржуазнай рэвалюцыі для пралетарыята, прынізіць ролю пралетарыята ў ёй і адставіць пралетарыят ад яе Ленін лічыў здравым інтарэсам пралетарыята.

«Марксізм, пісаў Ленін, вучыць пралетарыят не адставіцца ад буржуазнай рэвалюцыі, не безудельнасці да яе, не прадстаўляючы кіраўніцтва ў ёй буржуазіі, а наадварот, самому энергічнаму ўдзелу, самай рашучай барацьбе за паспяхоўны пралетарскі дэмакратызм, за даўдзенае рэвалюцыйнае да канца» (Ленін, т. VIII, стар. 58).

«Мы павіны не забываць, пісаў далей Ленін, што няма і быць не можа ў пераходны час другога сродку наблізіць соцыялізм, як поўная палітычная свабода, як дэмакратычная рэспубліка» (там-жа, стар. 104).

Ленін прадбачыў два магчымыя вынікі рэвалюцыі: а) або справа скончыцца рашучай рамагой над царызмам, звяржэннем рыма і ўстаўленнем дэмакратычнай рэспублікі; б) або, калі няхопіць сіл, справа ска скончыцца з'яўляюцца царя з буржуазіяй за кошт народа, якой-небудзь калі канстытуцыяй, кучэй за ўсё — дыктатурай на такую канстытуцыю. Пралетарыят зацікаўлены ў лепшым, гэта значыць у рашучай барацьбе над царызмам. Але такі выхад чым толькі ў тым выпадку, калі пралетарыят здолее стаць правадзіцельнай рэвалюцыі.

«Зыход рэвалюцыі, пісаў Ленін, залежыць ад таго, ш адыграе рабочы клас роллю пасобніка буржуазіі, магучага па сіле свайго напіску на самадзяржаўе, але бюспольнага палітычна, або роллю кіраўніка народнай рэвалюцыі» (там-жа, стар. 32). Ленін лічыў, што ў пралетарыята ўсе магчымыя пазіцыі ад у пасобніка буржуазіі і стаць кіўніком буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі. Гэтыя магчымыя заклічкі па Леніну ў наступным.

1) першае, «пралетарыят, будучы павольшчу свайму найбольш перадавым і адным паслядоўна рэвалюцыйным класам, тым самым зацікаўлены ў кіруючым роллю ў агульна-дэмакратычным рэвалюцыйным руху» (Ленін, т. VIII, стар. 76).

2) другое, пралетарыят мае сваю аснову, незалежную ад буржуазіі, лічыўчыю партыю, якая да яму чымсамыя згуртавацца «ў адзіную і мастойную палітычную сілу» (там-жа, стар. 75).

3) трэцяе, пралетарыят больш зацікаўлены ў рашучай перамозе рэвалюцыі чым буржуазія, з прычыны чаго павольшчы сваю буржуазную рэвалюцыю больш выгаднае пралетарыяту, чым буржуазіі» (там-жа, стар. 57).

«Буржуазія выгадна апрацца, пісаў Ленін, на некаторы астаткі старыня супроць пралетарыята, напрыклад, на манархію на пастаяннай арміі і т. п. Буржуазія выгадна, каб буржуазная рэвалюцыя не змяла вельмі рашуча ўсе астаткі старыня, а пакінула некаторыя з іх, гэта значыць, каб гэтая рэвалюцыя была не ўсім паслядоўна, не дайшла да канца, не была рашучай і бяспіснай... Буржуазія выгадна, каб неабходна пераўтваренні ў буржуазна-дэмакратычным напрамку адбываліся больш павольна, паступова, аспарожна, пераходна, шляхам рэформ, а не шляхам рэвалюцыі... каб гэтыя пераўтваренні як мага менш развівалі рэвалюцыйнай самадзейнасці, ініцыятывы і энергіі прастанароддзя, гэта значыць с'яліства і асабліва рабочых, бо інакш рабочым тым лягчэй будзе, як гаворыць французскі «пералічкі» ружжо з аднаго пляча на другое». Гэта значыць накіраваць супроць самой буржуазіі тую зброю, якую стварае іх буржуазная рэвалюцыя, тую свабоду, якую яна дае, тым дэмакратычным устаўленні, якія ўзнікнуты на ачышчаны ад прыгонніцтва глебе. Наадварот, рабочыму класу выгадна, каб неабходна пераўтваренні ў буржуазна-дэмакратычным напрамку прайшлі імяна не рэфарматарскі, а рэвалюцыйным шляхам, бо рэфарматарскі шлях ёсць шлях зацікаў, правалочак, мучыцельна павольнага адмірання гінучых частак народнага арганізма. Ад гінення іх цепляць перш за ўсё і больш за ўсё пралетарыят і с'яліства. Рэвалюцыйны шлях ёсць шлях б'ястрых, найменш б'ялоўчай у адносінах да пралетарыята аператыўны шлях прамога ўдзялення гінучых частак, шлях найменш уступчывасці і аспарожнасці ў адносінах да манархіі і адваявоўчых ёй агідных і гнусных гітлічых і заражаючых паветра гіненнем устаўленцаў» (там-жа, стар. 57-58).

«Таму, прадбачыў Ленін, пралетарыят і змагаецца за рэспубліку ў першых радах, з празраннем адкідаючы недарэчныя і неадстойныя яго парады лічыцца з тым, ці не адкі-

нецца буржуазія» (там-жа, стар. 94). Для таго, каб магчымае пралетарскае кіраўніцтва рэвалюцыі пераўтварыла ў сапраўднае, для таго, каб пралетарыят стаў на справе правадзіцельнай буржуазнай рэвалюцыі, — для гэтага неабходны па Леніну на крайняй меры дзве ўмовы.

Для гэтага неабходна, па-першае, каб у пралетарыята быў саюзнік, які быў бы зацікаўлены ў рашучай перамозе над царызмам і мог быць распаложаным з таку, каб прыняць кіраўніцтва пралетарыята. Гэтыя патрабаванні сама ідэя кіраўніцтва, бо кіраўнік перастане быць кіраўніком, калі няма кіруючых, правадзіць перастане быць правадзіцельнай, калі няма тых, каго трэба вольці. Такім саюзнікам лічыў Ленін с'яліства.

Для гэтага неабходна, па-другое, каб клас, які змагаецца з пралетарыятам за кіраўніцтва рэвалюцыі і дабіваецца таго, каб самому стаць яго адзіным кіраўніком, — быў аддасцен в араны кіраўніцтва і ізаляван. Гэтыя таксама патрабаванні сама ідэя кіраўніцтва, якая выклічае магчымае далучэнне двух кіраўнікоў рэвалюцыі. Такім класам Ленін лічыў ліберальную буржуазію.

«Паспяхоўным барацьбам з дэмакратызмам, пісаў Ленін, можа быць толькі пралетарыят. Пераможным барацьбам з дэмакратызмам ён можа аказацца толькі пры той умове, калі да яго рэвалюцыйнай барацьбы далучыцца маса с'яліства» (Ленін, т. VIII, стар. 65).

І далей: «С'яліства ўключае ў сябе масу поўпралетарскіх элементаў побач з дробнабуржуазнымі. Гэта робыць яго таксама няўстойлівым, прымушаючы пралетарыят згуртавацца ў строга класавую партыю. Але няўстойлівасць с'яліства караным чынам адрознівае ад няўстойлівасці буржуазіі, бо с'яліства ў даны момант зацікаўлена не столькі ў безумоўнай ахове прыватнай уласнасці, колькі ў адабранні памешчыцкай зямлі, аднаго з галоўных відаў гэтай уласнасці. Не становячыся ад гэтага соцыялістычным, не перастаючы быць дробнабуржуазным, с'яліства з'яўляецца поўным і радыкальным старонікам дэмакратычнай рэвалюцыі. С'яліства немнуча стане такім, калі толькі ход рэвалюцыйных падзей, які прасякае яго, не абарэцца вельмі рана прадельствам буржуазіі і паражэннем пралетарыята. С'яліства немнуча стане, пры ўказанай умове, аплотам рэвалюцыі і рэспублікі, бо толькі палкам пераможная рэвалюцыя зможа даць с'яліства ўсё ў галіне зямельных рэформ, усё тое, чаго с'яліства хоча, а быць яго маршчы, што сапраўды неабходна яму» (там-жа, стар. 94-95).

Разбіраючы прарочанні меншавіц, якія с'яліствам, што падобная тактыка большавікоў «прымусіць буржуазны клас адкінуцца ад справы рэвалюцыі і тым аслабіць ён размах» і характарызуючы іх, як «тактыку прадельства рэвалюцыі», як тактыку ператварення пралетарыята ў жалкага прыхвасця буржуазных класаў», Ленін пісаў:

«Хто сапраўды разумее роллю с'яліства ў пераможнай рускай рэвалюцыі, той нявольны быў бы гаварыць, што размах рэвалюцыі аслабіць, калі буржуазія адкінецца. Бо на самай справе толькі тады пачнецца сапраўдны размах рускай рэвалюцыі, толькі тады гэта будзе сапраўды найбольш рэвалюцыйным размах, магчымы ў эпоху буржуазна-дэмакратычнага перавароту, калі буржуазія адкінецца і актыўным рэвалюцыйным выступіць маса с'яліства поруч з пралетарыятам. Для таго, каб быць паслядоўна даведзенай да канца, наша дэмакратычная рэвалюцыя павіна абарэцца на такіх сілах, якія зольны паралізаваць немнучую непаслядоўнасць буржуазіі, гэта значыць зольны імяна «прымусіць» ён адкінуцца» (там-жа, стар. 95-96).

Такое асновнае тактычнае палажэнне аб пралетарыяце, як правадзіцельнай буржуазнай рэвалюцыі, асновнае тактычнае палажэнне аб гегемоніі (кіруючай ролі) пралетарыята ў буржуазнай рэвалюцыі, развіцця Леніным у яго кнізе «Дзве тактыкі соцыял-дэмакратыі ў дэмакратычнай рэвалюцыі».

Гэта была новая ўстаўка марксісцкай партыі па пытаннях тактыкі ў буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі, якая глыбока адрознівалася ад тактычных уставак, існаваліх да таго часу ў марксісцкім арганізме. Дагэтуль справа звольдалася з таку, што ў буржуазных рэвалюцыях, напрыклад, на Захадзе кіруючая ролля аставалася за буржуазіяй, пралетарыят вольна-вольна адыграваў роллю яе пасобніка, а с'яліства складала рэзерв буржуазіі. Марксісты лічылі такую камбінацыю больш чым менш немнучай, а гаварылі чым тут-жа, што пралетарыят павінен пры гэтым адстойваць па магчымае свабоднейшыя класавыя патрабаванні і мець сваю ўласную палітычную партыю. Цяпер, у новай гістарычнай абстаноўцы, справа паварачвалася па ўстаўцы Леніна такім чынам, што пралетарыят становіцца кіруючай сілай буржуазнай рэвалюцыі, буржуазія адкідаецца ад кіраўніцтва рэвалюцыяй, а с'яліства ператваралася ў рэзерв пралетарыята.

Разгаворы аб тым, што Плекханаў таксама стаў за гегемонію пралетарыята, аснованы на непараўменні Плекханаў катэгорыяй з ідэяй гегемоніі пралетарыята і быў не супроць таго, каб прызнаць яе на словах, — гэта верна, але на справе ён стаў супроць сутнасці гэтай ідэі. Гегемонія пралетарыята азначае кіруючую роллю пралетарыята ў буржуазнай рэвалюцыі пры палітыцы с'юза пралетарыята і

с'яліства, пры палітыцы ізаляцыі ліберальнай буржуазіі, між тым як Плекханаў стаў, як вядома, супроць палітыкі ізаляцыі ліберальнай буржуазіі, за палітыку пагаднення з ліберальнай буржуазіяй супроць палітыкі с'юза пралетарыята і с'яліства. На самай справе тактычная ўстаўка Плекханаў была меншавіцкай установай адмаўлення гегемоніі пралетарыята.

2) Важнейшым сродкам звяржэння царызма і заваявання дэмакратычнай рэспублікі Ленін лічыў пераможнае ўзброенае паўстанне народа. Наперак меншавікам Ленін лічыў, што «агульнадэмакратычны рэвалюцыйны рух умо прывёў да неабходнасці ўзброенага паўстання», што «арганізацыя пралетарыята для паўстання» ужэ спастанулена на чаргу дня, як альянз істотных галоўчых і неабходных задаткаў партыі», што неабходна «прыняць самыя энергічныя меры для ўзбраення пралетарыята і забеспячэння магчымага непарознага кіраўніцтва паўстаннем» (Ленін, т. VIII, стар. 75).

Каб павялічыць масу да паўстання і зрабіць само паўстанне ўспародным, Ленін лічыў неабходным даць такіх лозунгі, якія заклікалі да мас, якія-б маглі развіваць рэвалюцыйную ініцыятыву мас, арганізаваць іх для паўстання і дэзарганізаваць апарат улады царызма. Такімі лозунгамі былі лічыў тактычныя рашэнні III з'езда партыі, абароне якіх была прысвечана кніга Леніна «Дзве тактыкі соцыял-дэмакратыі ў дэмакратычнай рэвалюцыі».

Такімі лозунгамі ён лічыў: а) прымяненне «масавых палітычных стачак, якія могуць мець важнае значэнне ў пачатку і ў самым ходзе паўстання» (там-жа, стар. 75); б) арганізацыя «неадкладнага ажыццяўлення рэвалюцыйным шляхам 8-гадзіннага рабочага дня і іншых патрабаванняў рабочага класа, якія стаяць на чарзе» (там-жа, стар. 47); в) «неадкладна арганізацыю рэвалюцыйных с'яліскіх камітэтаў для правядзення рэвалюцыйным шляхам «усіх дэмакратычных пераўтварэнняў» аж да канфіскацыі памешчыцкіх зямель» (там-жа, стар. 88); г) узбраенне рабочых.

Тут асабліва цікавы два моманты: Па-першае, тактыка рэвалюцыйнага ажыццяўлення 8-гадзіннага рабочага дня ў горадах і дэмакратычных пераўтварэнняў на вёсцы, гэта значыць такое ажыццяўленне, якое не лічыцца з уладамі, не лічыцца з законам, ігнарыруе і ўлады і законнасць, замае існуючыя законы і ўстаўляе новыя паралкам самачынным шляхам, ачыным паралкам. Гэта быў новы тактычны сродак, прымяненне якога паралізавала апарат улады царызма і развівала актыўнасць і творчую ініцыятыву мас. На аснове гэтай тактыкі выраслі рэвалюцыйныя стачачныя камітэты ў горадах і рэвалюцыйныя с'яліскія камітэты на вёсцы, з якіх першыя развіліся потым у Саветы рабочых дэлегатаў, а другія — у Саветы с'яліскіх дэлегатаў.

Па-другое, прымяненне мезовых палітычных стачак, прымяненне агульных палітычных стачак, якія адыграюць роллю ў ходзе рэвалюцыі, першапачатковую роллю ў справе рэвалюцыі лічыў Ленін мабілізацыю мас. Гэта была новая, вельмі важная зброя ў руках пралетарыята, невядомая да таго часу ў практыцы марксісцкіх партыі і неабыходная пачынаючы права гегемоніі.

Ленін лічыў, што ў выніку пераможнага паўстання народа царскі ўрад павінен быць заменены часовым рэвалюцыйным урадам. Задачы часовага рэвалюцыйнага ўрада заключаліся ў тым, каб замацаваць заваяванні рэвалюцыі, павольшчы супраціўленне контррэвалюцыі і ажыццявіць праграму-мінімум Расійскай соцыял-дэмакратычнай рабочай партыі. Ленін лічыў, што ён ажыццяўляў гэтых задаткаў не магчыма рашучай перамога над царызмам. А каб ажыццявіць гэтыя задаткі і дабіцца рашучай перамогі над царызмам, часовы рэвалюцыйны ўрад павінен быць не звычайным урадам, а ўрадам дыктатуры пераможных класаў, рабочых і с'яліч, ён павінен быць рэвалюцыйнай дыктатурай пралетарыята і с'яліства.

Спасылочныя на вядомае палажэнне Маркса аб тым, што «ўсюкі часовы дзяржаўны над партыі рэвалюцыі патрабуе дыктатуры і прытым энергічнай дыктатуры», Ленін прышоў да вываду, што часовы рэвалюцыйны ўрад, калі ён хоча забяспечыць рашучую перамогу над царызмам, не можа быць нічым іншым, як дыктатурай пралетарыята і с'яліства.

«Рашучая перамога рэвалюцыі над царызмам, пісаў Ленін, ёсць рэвалюцыйна-дэмакратычная дыктатура пралетарыята і с'яліства... І такая перамога будзе імяна дыктатурай, гэта значыць яна немнуча павіна будзе апрацца на вясную сілу на ўзбраенне масы на паўстанне, а не на тым ці іншым «легальным», «мірным шляхам», створаным ўставам. Гэта можа быць толькі дыктатура, таму што ажыццяўленне пераўтварэнняў, неадкладна і абавязкова патрабавалі для пралетарыята і с'яліства, выклікае аднаўленне і супраціўленне і памешчыкаў і буйных буржуа і павольшчы. Без дыктатуры зламаць гэты супраціўленне, адб'ць контррэвалюцыйныя спробы не магчыма. Але гэта будзе зразумела, не соцыялістычна, а дэмакратычная дыктатура. Яна не зможа закрываць (без з'ялага раду прамежкавых ступеней рэвалюцыйнага развіцця) аснову капіталізма. Яна зможа, у лепшым выпадку, унесці карэнае пераарэмаркаванне зямельнай уласнасці на карысць с'яліства, правесці паслядоўны і поўны дэмакратызм аж да рэспублікі, вырваць з каранем усе азіяцкія кабыльныя рысы не толькі з вяскова-

га, але і фабрычнага быту, пакласці пачаток сур'ёзнаму палітычнаму становішчу рабочых і павольшчы іх жыццёвага ўзроўню, нарэшце — апошняе па ліку, але не па важнасці — перанесці рэвалюцыйны пажар у Еўропу. Такая перамога ніколы яшчэ не зрабіць з нашай буржуазнай рэвалюцыі рэвалюцыю соцыялістычную; дэмакратычны пераварот не выйдзе непарозна з рамак буржуазных грамадска-эканомічных адносін; але тым не менш значэнне такой перамогі будзе гіганцкае для будучага развіцця і Расіі і ўсяго свету. Нішто не падмае да такой ступені рэвалюцыйнай энергіі суветнага пралетарыята, нішто не скароціць так многа плячу, які выдзе да яго поўнай перамогі, як гэта рашуча перамога чаўшайся ў Расіі рэвалюцыі» (там-жа, стар. 62-63).

Што датычыць адносін соцыял-дэмакратыі да часовага рэвалюцыйнага ўрада і далучальнасці ўдзелу ў ім соцыял-дэмакратыі, то Ленін поўнаасно адстойваў адвадзную рэвалюцыю III з'езда партыі, якая гаворыць:

«У залежнасці ад суадносін сіл і іншых фактараў, якія не падлягаюць дакладнаму палітарыйму вызначэнню, далучальнасці ўдзелу ў часовым рэвалюцыйным урадзе ўпаўнаважаны нашай партыі, у мэтах блізкасці рашучай з усімі контррэвалюцыйнымі спробамі і адстойвання самастойных інтарэсаў рабочага класа; неабходна ўмовы такога ўдзелу ставіцца строгі кантроль партыі над яе ўпаўнаважанымі і няўлічліва ахова незалежнасці соцыял-дэмакратыі, якая імянецца да поўнага ажыццяўлення перавароту і пастолькі непрымырима вяржа ўсім буржуазным партыям; незалежна ад таго, ці магчыма будзе ўдзел соцыял-дэмакратыі ў часовым рэвалюцыйным урадзе, трэба прапанаваць дыктатуры ў самых шырокіх с'ялах пралетарыята і ўспароднасці пастаяннага ўдзялення на часова ўрад з боку ўзброенага і кіруючага соцыял-дэмакратычнага пралетарыята ў мэтах аховы, умацавання і расшырэння заваяванняў рэвалюцыі» (там-жа, стар. 37).

Пярэчанні меншавікоў аб тым, што часовы ўрад будзе ўсё-ж буржуазным урадам, што нельга далучаць удзел соцыял-дэмакратыі ў такім урадзе, калі не жадаць зрабіць тую-ж памылку, якую далаўціў французскі соцыяліст Мільбаран, які прыняў удзел за французскім буржуазным урадзе, — Ленін адвольна ўказаным на тое, што меншавікі змяняюць тут дзве розныя рэалі і прапаноўваю сваю незалежнасць па-марксісцку палітыку да пытання: па Францыі гутарка ішла аб ўдзеле соцыялістаў у рэвалюцыйным буржуазным урадзе ў перыяд адсутнасці рэвалюцыйнага становішча ў краіне, і гэта абавязвала соцыялістаў не прымаць удзелу ў такім урадзе, у Расіі-ж гутарка ішла аб ўдзеле соцыялістаў у рэвалюцыйным буржуазным урадзе, які змагаецца за перамогу рэвалюцыі ў перыяд разгару рэвалюцыі, — акалічнасць, якая робіць далучальнасць, а пры спрыяльных умовах — абавязковым удзел соцыял-дэмакратыі ў такім урадзе — для таго, каб быць контррэвалюцыю не толькі «знішчы», звонку, але і «зверху», знутры ўрада.

3) Выступваючы за перамогу буржуазнай рэвалюцыі і заваяванне дэмакратычнай рэспублікі, Ленін зусім не думаў застрэць на дэмакратычным этапе і абмежаваць размах рэвалюцыйнага руху выкапаннем буржуазна-дэмакратычных задаткаў. Наадварот, Ленін лічыў, што следам за выкапаннем дэмакратычных задаткаў павіна будзе пачацца барацьба пралетарыята і іншых аспластуемых мас ужэ за соцыялістычную рэвалюцыю. Ленін ведаў гэта і лічыў абавязковым соцыял-дэмакратыі прыняць усё меры для таго, каб буржуазна-дэмакратычная рэвалюцыя стала пераарэткай у рэвалюцыю соцыялістычную. Дыктатура пралетарыята і с'яліства патрабна была Леніну не для таго, каб завяршыць перамогу рэвалюцыі над царызмам, значыць

на гэтым рэвалюцыю, а для таго, каб правольшчы яе мага больш стан рэвалюцыі, знішчыць ушчэст астаткі контррэвалюцыі, перакінуць у Еўропу поўна рэвалюцыю і, даўшы за гэты час пралетарыяту правольшчы палітычна і арганізавацца ў вялікую аспластуемую рэвалюцыю.

Гаворачы аб размаху буржуазнай рэвалюцыі і аб тым, які характар павінен быць надан гэтай размаху марксісцкай партыі, Ленін пісаў: «Пралетарыят павінен правесці да канца дэмакратычны пераварот, далучаючы да сябе масу с'яліства, каб раздзіць сілай супраціўленне самадзяржаўя і паралізаваць няўстойлівасць буржуазіі. Пралетарыят павінен зрабіць соцыялістычны пераварот, далучаючы да сябе масу поўпралетарскіх элементаў насельніцтва, каб зламаць сілай супраціўленне буржуазіі і паралізаваць няўстойлівасць с'яліства і дробнай буржуазіі. Такія задачы пралетарыята, якія так вузка прадстаўляюць новадзяржаўя (гэта значыць, меншавікі, — Рад) ва ўсіх сваіх разважаннях і рэвалюцыях аб размаху рэвалюцыі» (Ленін, т. VIII, стар. 96).

Або яшчэ: «На чале ўсяго народа і ў асаблівае с'яліства — за поўную свабоду, за паслядоўна дэмакратычны пераварот, за рэспубліку! На чале ўсіх працоўных і аспластуемых — за соцыялізм! Такая павіна быць на справе палітычна рэвалюцыйнага пралетарыята, такі класавы лозунг, які павінен прывесці і вызначыць сабой вырашэнне кожнага тактычнага пытання, кожны пралетарыят зрок рабочай партыі ў часе рэвалюцыі» (там-жа, стар. 105).

Каб не атэлася ніякіх няяснасцей, Ленін, праз два месяцы пасля выхаду ў свет яго кнігі «Дзве тактыкі», у артыкуле «Адносін соцыял-дэмакратыі да с'яліскага руху» — растлумачыў: «Ад рэвалюцыі дэмакратычнай мы апраўч-я пачынаем пераходзіць і якрая у меру нашай сілы, сілы аспластуема і арганізавацца пралетарыята, пачынаем пераходзіць да соцыялістычнай рэвалюцыі. Мы стам ва бесперапынную рэвалюцыю. Мы не спынімае на поўдарозе» (там-жа, стар. 180).

Гэта была новая ўстаўка па пытанню аб суадносін паміж буржуазнай і соцыялістычнай рэвалюцыяй, новая тэорыя пераўтварэнняў сіл, якой пралетарыят к канцу буржуазнай рэвалюцыі для прамога пераходу да соцыялістычнай рэвалюцыі, — тэорыя пераарэткаў буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў рэвалюцыю соцыялістычную.

Выпрацоўваючы гэтую новую ўстаўку, Ленін апраўч-я, па-першае, на вядомае палажэнне Маркса аб бесперапынна рэвалюцыі, данае ў канцы с'яліскага гадку мінулага века ў «Звароце да Саюза камуністаў», і, па-другое, на вядомае мысл Маркса аб неабходнасці спалучэння с'яліскага рэвалюцыйнага руху з пралетарскай рэвалюцыяй, выказаную ў пісьме на імя Энгельса ў 1856 г., дзе ён гаварыў: «Уся справа ў Германіі будзе залежаць ад магчымае падтрымаць пралетарскую рэвалюцыю імя-небудзь другім выданнем с'яліскай вайны. Але гэтыя геніяльныя мыслі Маркса не атрымалі поўнага свайго развіцця ў працах Маркса і Энгельса, а тэарэтыкі II Інтэрнацыянала прынялі ўсе меры да таго, каб пахаваць іх у трыну забыць іх. На долю Леніна выпала задача-вызначыць на свет збытыя палажэнні Маркса і аднавіць іх поўнаасно. Але аднаўляючы гэтыя палажэнні Маркса, Ленін не абмежаваўся, — і не мог абмежавацца, — іх простым пераўтварэннем, а развёў іх далей і перапрацаваў у стройную тэорыю соцыялістычнай рэвалюцыі, увязваючы ў справу новы момант, які абавязковы момант соцыялістычнай рэвалюцыі, — аснов пралетарыята і поўпралетарскіх элементаў горада і вёскі, які ўмове перамогі пралетарскай рэвалюцыі.

Гэта ўстаўка развілася ў прах

тактычныя пазіцыі заходне-еўрапейскай соцыял-дэмакратыі, якая выхадзіла з таго, што пасля буржуазнай рэвалюцыі с'яліскай масы, у тым ліку і бядняцкай масы, — павіны абавязкова адкінуць ад рэвалюцыі, з прычыны чаго пасля буржуазнай рэвалюцыі павінен наступіць доўгі перыяд перапынку, доўгі перыяд «замарозка» ў 50-100 год, калі не больш, на працягу якога пралетарыят будзе «мірава» эксплуатавацца, а буржуазія — «законна» нажывацца, пакуль не надыйдзе час для новай соцыялістычнай рэвалюцыі.

Гэта была новая тэорыя соцыялістычнай рэвалюцыі, ажыццяўляемай не ізаляваным пралетарыятам супроць усеі буржуазіі, а пралетарыятам — гегемонам, які мае саюзніцтва ў аснове поўпралетарскіх элементаў насельніцтва, у аснове мільёнаў «спрацоўных і аспластуемых мас».

Па гэтай тэорыі гегемонія пралетарыята ў буржуазнай рэвалюцыі пры аснове пралетарыята і с'яліства павіна была перарэсці ў гегемонію пралетарыята ў соцыялістычнай рэвалюцыі пры с'юзе пралетарыята і астатніх працоўных і аспластуемых мас, а дэмакратычная дыктатура пралетарыята і с'яліства павіна была падрыхтаваць глебу для соцыялістычнай дыктатуры пралетарыята.

Яна апраўдвала халодную тэорыю заходне-еўрапейскай соцыял-дэмакратыі, якія адмаўлялі рэвалюцыйнае магчымае поўпралетарскіх мас горада і вёскі і выхадзілі з таго, што «аправа буржуазіі і пралетарыята мы не бачым іншых грамадскіх сіл, на якія магчы-б у нас апрацца апавісаныя сабой вырашэнне кожнага тактычнага пытання, кожны пралетарыят зрок рабочай партыі ў часе рэвалюцыі» (там-жа, стар. 105).

Каб не атэлася ніякіх няяснасцей, Ленін, праз два месяцы пасля выхаду ў свет яго кнігі «Дзве тактыкі», у артыкуле «Адносін соцыял-дэмакратыі да с'яліскага руху» — растлумачыў: «Ад рэвалюцыі дэмакратычнай мы апраўч-я пачынаем пераходзіць і якрая у меру нашай сілы, сілы аспластуема і арганізавацца пралетарыята, пачынаем пераходзіць да соцыялістычнай рэвалюцыі. Мы стам ва бесперапынную рэвалюцыю. Мы не спынімае на поўдарозе» (там-жа, стар. 180).

Гэта была новая ўстаўка па пытанню аб суадносін паміж буржуазнай і соцыялістычнай рэвалюцыяй, новая тэорыя пераўтварэнняў сіл, якой пралетарыят

АКАЗАЦЬ ДАПАМОГУ АСІНТОРФУ

На Асінторфе, за некалькі дзесяткаў крокаў ад 8 пасадка, за кустарнікам пачынаюцца тарфяныя палі. Яны распіраюцца далёка-далёка, за дзесяцікі кіламетраў, зліваючыся з гарызонтам. Кацца не відаць. Палі зараз пакрыты сароў чорнымі пластамі торфу. Яго треба ўбраць, і чым хутчэй, бо надвор'е зараз змянае.

Ні адна тона торфу не павінна астацца на балоне не ўбранай. Патраб-на чоткая работа, напорлівасць і ініцыятыва кожнага на сваім участку. Замест гэтага кіраўнікі завода, начальнікі ўчасткаў кінудзіся ў паніку, разгубіліся і зусім апусцілі рукі, няхай, моў, ідзе, як ідзе.

На заводзе зараз выключна пажэ-жэ становіцца. На балоне ляжыць лячэ не ўбраны (на вестках на 11 верасня) 121.700 тон торфу — 50 проц. усёй здабычы.

Асноўная маса гідраторфу сканцэ-травана на 2-м участку. Тут яшчэ не ўбран торф з велізарнага масіва ў 800 гектараў.

— Нехтапае рабочых, — аб гэтым га-ворач у канторы, на балоне, у сталой. Але аб гэтым толькі гавораць, нічога не робяць, каб знайсці людзей, мабілізаваць іх на ўборку торфу.

А рабочыя-тарфянікі ёшч. Бы іх удобнае на вуліцах пасёлка бадзю-чыцца без справы, у канторы, у ін-тэрнатах. На 2 участку выходзіць на работу, па словах нач. поля сушкі т. Дупкіна і тэхнара участка г. Харош-ка, 623 чалавекі. А астатнія 80 дзе? Бадзючыцца дзе прыкладна. Днём, у са-мы разгар работы, кантора ўчастка бітком лабіта тарфянікамі. У злароў, у асноўным, прапавіты рабочы кале-кты заняліся лодыры і прагульчы-кы; яны разлагаюць асобныя брыгады, участкі. Але з гэтым нічо не змагаю-цца. Вельмі слаба палітычна-масавая ра-бота. Рабочы калектыў не мабілізо-ваць на ліквідацыю працы. Тут прывыклі больш на адміністрацыю.

На 2 участку штодня не выход-зіць на работу да 40—50 чалавек. Многія рабочыя і цэлыя брыгады не выконваюць сваіх норм выпрацоўкі. Учот работы брыгад з 8 верасня нагу-дуз спынілі. Многія рабочыя ў такі крытычны момант пакідаюць завод. З 30 жніўня па 10 верасня з другога ўчастка (начальнік тав. Маргуноў) па-ехала 140 чалавек. Але гэта чамусь нікога не трывожыць. Тут жо прывы-клі да цякучасці рабачай сілы, якая так моцна б'е па вытворчасці.

На заводзе ёшч выдатныя стаханав-кі-тарфяніцы (брыгады па ўборцы тт. Рабковай, Мядзведзевай і інш.), якія выконваюць свае нормы на 200—260 проц. Паміж брыгадамі разгарнулася спаборніцтва на заваяванне пераходнага чырвонага сцяга. Але тут яноў-такі нічо не ўначаліў гэтую справу. Тар-фяніцы прадастаўлены самім сабе. Ні гутарак, ні чытак газет на інтерна-тах не праводзіцца. Затое тут можна часта сустрэць п'яніц, хуліганав, якія арганізоўваюць ноччу дэбосы, тэры-зуюць інтэрнаты, запалохваюць работ-ніц.

А тарфком, чым-жа ён займаецца? Работнікі тарфкома, у тым ліку яго старшыня тав. Астапенка, рэдка бы-ваюць на балоне, у інтэрнатах.

Працоўная дысцыпліна ў многіх брыгадах (Салтановіча, Прыма і інш.) вельмі нізкая. Ешч выпадкі, калі людзі пакідаюць работу сярод дня і ідуць на пасадка. Дзесятнікі, начальнікі палеў сушкі не звяртаюць на гэта ўвагі, а часам самі цалымі днямі не бываюць на балоне. Зусім неарозумела, чаму тав. Амельчанка (дырэктар завода) і самы гарачы час адпусціў у адначы-нак адразу двух намеснікаў, тт. Са-лаўца і Смалыжа?

Не зусім добра з вывазак торфу з балота. Велдрэс павінен штодня вы-везці 1.200 тон торфу. На справе-жэ вы-возіцца 700 тон. Замест 820 ваганетах падаюць 620, а то і менш. Кіраўніцтва Велдрэс не выконвае рашэння партыі аб вывазці фрэзернага торфу. Замест 100 ваганетах вывозыць 20. Да гэтага часу не выпрацаван графік работ па вывазцы.

Становіцца на буйнейшым тарфяным гіганце рэспублікі вельмі напружанае. Для таго, каб да і кастрычніка ўбраць увесь торф, павінна штодзённа выхо-дзіць на работу не менш 1.800 чалавек. Такой колькасці рабочых Асінторф не мае. Заводу патрэбна аказаць неад-кладную дапамогу.

У першую чаргу гэта адносіцца да групы раёнў (Аршанскі, Дубровенскі і інш.), Віцебскай вобласці, якія знахо-дзяцца па суседству з заводам.

Віцебская абласная арганізацыя паві-нны зараз-жа прыняць усе меры, каб дапамагчы Асінторфу ўбраць з балота да аднае пагліны торфу. Малейшае прамаруджэнне пагражае мільёнамі рублёў страт.

I. ВАСІЛЬКО.

г. Орша, Асінторф.

Выдатнікі баявой і палітычнай падрыхтоўкі пілотаў заводу ў баявых лістох. На здымку (злева направа): байца Г. ПЕТРОВ, Д. С. КАЗЛОЎ. Фото А. Велікавіча.

ЖЫЦЦЁ ЧЫРВОНОЙ АРМІІ БУДНІ БАЯВОЙ ВУЧОБЫ

Падрадазделенню, якім камандуе камасмолец тав. Веласкурскі, была па-стаўлена задача—ахоўваць левы фланг калоны ад раптоўнага нападу авіяцыі і танкаў. Некалькі кіламетраў былі пройдзены спакойна. Дазоры заўважы-лі набліжэнне танкаў.

— Танкі злева,—раздалася каманда. Ездавыя маланкава павярнулі коней у бок. Артылерысты амаль на-халу разгарнулі свае гарматы. Наводчыкі павярнулі жэрна гармат у бок «спраўі-ніка», і калі раздаліся словы каманды, загрымелі выстралы. Атака была адбі-та.

Зноў магутны гарматыны выстралы патраслі паветра, калі баявой паход-най заставе спатрэбілася артылерый-

ская падтрымка. Без промаху білі ар-тылерысты па агнявых пунктах пяхоты «спраўініка». Выдатна дзейчаў раз-ведчык Агулаў. Ён атрымаў заданне разведчы сіль «спраўініка» і адбыў дакладныя весткі. Добра працавала ад-дзяленне камасмолец тав. Махавых. Камасмолец Маскаў і Дзержэў дакладна вылічылі даныя для страль-бы.

Такія рэзултаты невыпадковы. Па-драдазделенне тав. Веласкурска займае вядучую ролю ў часці, бо камасмолец падрадазделення ідуць у першых рэдах спаборнічаючых, асабістым пры-кладам вядуць за сабой байцоў.

Р.И.Н.

МАЛАДЫ БОЛЬШЭВІК

Капаль гомельскага завода імя Кагановіча камасмолец П. В. Абрамовіч па-раўнаўча вядуць на прышоў у Чырво-ную Армію. Але і за гэты кароткі тэр-мін ён здолеў дабіцца выключных ре-зультаў. Ён вядом у часці як выдат-ны мунімічкі і фізкультурнік. Не-калькі месцаў навад яго вылучылі на-меснікам палітрукка і на гэтай новай для яго справе тав. Абрамовіч паказ-вае прэжкл сапраўны большэвіцкай работнік.

Тав. Абрамовіч моцна звязан з ма-савай байцоў падрадазделення. Яго лю-біць, да яго звяртаюцца з дзесяткамі пытаньняў і просьбаў. У ім базаль чу-да і ведучага чалавека.

У падрадазделенні выдатна пастаўле-на масава-палітычная работа. Байцы добра разбіраюцца ў пытаньнях міжпа-роднай і ўнутранай палітыкі.

A. ЛЮБІМЦАЎ.

ШАХМАТНЫ І ШАШАЧНЫ ТУРНІРЫ НА ПЯРШЫНСТВА БССР

14 верасня на шахматным турніры адбылося дагтыраванне адкладзеных неаблішчальных партыі. Кампаньіці пасля іх выйшла супрацьпаложэння пра-вінцы Насцючанку. Партыя майстра Дуз-Хачімірскага з гомельчанінам Брэйтманам скончылася ўнічыю. Без асаблівай труднасці чэмпіён БССР Сі-ліч выйграў у Брэйтмана. Дуз-Хачі-мірскі ўчора выйграў у Вересава.

Сыграны дзве партыі, якія не адбылі-ся ў першым туры: партыя майстар Панаў—промеістар Ліліенталь адкла-дзена ў лепшым становішчы ў май-стра Панава Іванові выйграў у Ста-шэўскага.

Пасля чатырох тураў громеістар Ліліенталь мае 3 з трох і адну адкла-дзеную ў горшым становішчы, Мане-віч—3 з чатырох, майстар Панаў—2,5 з трох і адну адкладзеную ў леп-шым становішчы, Сіліч і Насцючан-нак—па 2,5 з чатырох.

У шапачным турніры адбыўся чар-говы — шосты тур. Майстар Гардон выйграў у Берлінкова, Борак у Яра-шонава, Лужін у Храпуноўца, Каліно-віч у Кабакова Партыі майстар Па-троў—Бернштэйна і Грушэцкі—Гард-зеві закончыліся ўнічыю.

Пасля шасці тураў на першым месцы 17-гадова Сёма Борак і майстар Гар-дон—па 4,5 з шасці. Далей ідуць май-стар Патроў і Каліноўніч—па 3,5; Ка-бакоў, Лужін, Гардзевіч і Грушэцкі па 3 з шасці.

Учора на шахматным і шапачным турнірах быў выхадны дзень. Громеі-стар Ліліенталь у вылікай зале Дома тахнікі даў сеанс адначасовай ігры ў шахматы на 20 дошках. Громеістар выйграў 18 партыі, прайграў 5 і 6 скон-чыліся ўнічыю.

Сёння чарговы пяты тур шахматна-га турніра і шмы і восьмы туры ша-пачнага турніра.

ПАРУШАЛЬНІКІ ДЗЯРЖАЎНЫХ РАСЦЭНАК НА ЛЕСАЗАГАТОВАЊАХ І ВЫВАЗЦЫ

Азербанскі лесаўчастак Рагачоўскай спідэной канторы сістэматычна не выконвае плана лесазатовак і леса-ывазаак. У першым паўгоддзі план выканан усюго толькі на 50 проц. Не лепш становіцца з выкананнем плана і ў трэцім квартале.

Асноўная прычына нештага адстава-ня — вялікі ненармальнасці ў аплане рабачай сілы на лесазатоваўках і ле-саывазацы.

На тэрыторыі Азербанскай дачы, апра-ча асноўнага лесазатоваўчыка—Азе-банскага лесаэксплаатацыйнага ўчаст-ка,—ёшч рад так званых самазатоваў-шычак, якія скроў і ўсюды паруша-юць пастапоу Совета Народных Ка-місараў ССР аб адліжных панах на лесазатоваўчых работах.

Бюь некалькіх фактаў.

Жлобіскі горкагас плянцы за вы-вазку аднаго кубаметра дрэў на ад-дзельнасць 6—7 кіламетраў 10 рублёў замест існуючай расцэнкі ў 4 р. 41 кап., а за перавозку аднаго кубаметра стравовай хвойнай дрэўніны на такую-ж аддзельнасць—15 рублёў замест 6 р. 50 кап. згодна расцэнкі.

Украінскі соўгас «Запарожжа» № 15 плянцы за вывазку аднаго кубаметра лесавой дрэўніны 15 рублёў замест устаноўленай расцэнкі ў 2 р. 17 кап.—4 р. 13 кап.

Сістэматычна таксама парушаюць расцэнкі на аплане за лесазатоваўкі і

лесаывазку рагачоўскай аптэка, пры-ручны «Труд» і рад іншых гаспадар-чых арганізацый.

Гэта антыдзяржаўная практыка па-мянінёных намі гаспадарчых арганіза-цый, займаюцца перамаьняваннем ра-бачей сілы,—не дае матчымасці нашай канторы выконваць дзяржаўны план лесазатовак і лесаывазак. У многіх выліках возчыкі і калісаак, замест выканання даведзеных панаў калі-скам, захалююцца высокай аплатай кі-длоў у нас работу і пераходзяць пра-цаваць да гэтых самазатоваўчычак.

Асабліва скарыстоўваюць усе гэтыя ненармальнасці ў аплане працы адна-асобнікі, якія, замест выканання дзяр-жаўных панаў, працуюць у большасці на загатоўцы і вывазцы лесу для самазатоваўчычак. Высокія заробкі аднаасобнікаў на гэтых работах рай-фінальдадзям не ўлічваюцца пры абла-дзэнні іх палаткамі на несельскагаспа-дарчых работах.

Аб усіх гэтых фактах зжытацца адліжных цян на лесазатоваўчы і сплыв-ныя работы добра вядома рагачоўска-му раёнаму пракурору, але чамусь ні адзін парушальнік пастапоу Соўнар-кома ССР па гэтым пытанню ні не прыцягваецца да адказнасці.

Начальні Азербанскага лесаэкспла-тацыйнага ўчастка ХУДАЛЕЙ.

Адказы за забеспячэнне палівам РАГАЧОЎСКІ.

Гэтыя антыдзяржаўныя дзеянні дырэ-ктара спіртзавода і кіраўнікоў многіх ін-шых гаспадарчых арганізацый прывялі да таго, што Цёмналіскі лесаўчастак не мае зараз ні аднаго лесавога і праваль-вае выкананне панаў трэцяга квартала.

Адаведныя савецкія органы не сочаць за выкананнем панаў Соўнаркома ССР ад 22 снежня 1937 года, якую на-тагарычна забараняецца ўсім самазатоваў-шычым псаматэрыялаў і друа павяліч-ваць расцэнкі на загатоўкі і вывазку ле-су супроць існуючых расцэнак у даным раёне на прадпрыемствах Наркмапеса.

Трэба адзначыць, што прымяняемая практыка зжытацца ў расцэнках аплаты за работу па загатоўцы і вывазцы пе-саматэрыялаў ставіць пад пагрозу выкан-не панаў 1938 года ўсім лесспрамысам і мехпунктам Наркмапеса БССР.

З 1 верасня г. г. ва ўсіх лесспрамысах і мехпунктах БССР павінна было праца-ваць 14.000 падоў па вывазцы лесу, а працуе толькі 1.950. Німапа такому ста-новішчу псадзёйнічкі асноўна пра-шуальнікі дзяржаўных расцэнак. Неабход-на прыняць усе меры для ліквідацыі зжытацца ў расцэнках на лесазатоваўкі і лесаывазку.

Калігасні А. Лаўрыноўч, С. Быноў і інш.

ДЗЕ АТРЫМАЦЬ САРТАВОЕ НАСЕННЕ?

У нашым калгасе «Чырвоная ноў», Завышскага сельсавета, Барысаўскага раёна, зрываецца азімая сяўба, таму што няма сартавога насення.

Згодна панаў райза, нам патрэбна абмяняць 120 цэнтнераў сартавога на сення ў калгасе «Большэвік», Нова-сельскага сельсавета. Там мы абмя-нялі толькі 16 цэнтнераў, якое і пасе-ялі. Больш сартавога насення ў кал-

гасе «Большэвік» не аказалася. Сяньч сваім звычайным насеннем яам забаранілі. Некалькі разоў калгас звяртаўся да кіраўніцтва райза і МТС з пытаннем, дзе атрымаць сартавое насенне. Аднак ні райза, ні МТС не даюць ніякага адказа.

Калігасні А. Лаўрыноўч, С. Быноў і інш.

АДРАЭ РЭДАКЦЫІ: ВЫДАВЕНІТВА: Менскі саспадарча — 31-846; Савецкая ш. ТЕЛЕФОНЫ РЭДАКЦЫІ: рэдакцыя — 21-352; намеснік рэдактара — 25-188; скарэктарыята — 28-438; АДПЭКЛАР: партыйнага — 21-353; савецкага будаўніцтва і гаспадарства — 22-419; прамысловага — 21-356; сельска-гаспадарчага — 21-846; літаратуры, мастацтва, навука і асветы — 23-955; меснявай і агульнай інфармацыі — 25-188; аддзел пісем — 28-444; 21-399; 21-884; інтэрнацыянальнай і сьведчадзельнага — 21-354; аса выдатнага — 21-358; а'ф'ф'ф' — 23-355.

Уп. Гапоўлітбела № К-5640.

Менскі локкерна «Звязда» Саванская 42.

К. М. Б.

ЗНІШЧЫЦЬ ПЕРАШКОДЫ У ВУЧОБЕ

На большасці факультэтаў Беларуска-га дзяржаўнага ўніверсітэта заняты распрацаваць нармальна з 1 верасня. Але на першым курсе гісторыка-геаграфічнага факультэта яны пераходзяць з перабо-ры, Вядучыя дысцыпліны, як гісторыя і географія СССР, гісторыя дзякасавага грамадства і старажытнага Усхода, уводзіны ў мовазнаўства аусім не вы-кладаюцца. Зараз у расклад унесены толькі палітэканомія, руская мова і фізкультура. Больш чатырох гадзін вучо-бы ў дзень не бывае, а два дні ў паспідэньку «нагружаны» толькі дзвума гадзінамі.

Па выражэнню намесніка дэкана Гіст-фама т. Шабуні, гэта часова «камбі-наванне» з прычыны адсутнасці кад-раў. Вось у тым-то і бяда, што асноў-ных работнікаў (дэкан гістфака Пя-нкоў, дэкант Ломцёў) перад пачаткам вучэбнага года дырэцыя ўніверсітэта адпусціла ў адпачынак, прадаставіўшы самім сабе студэнтаў першага курса.

Яшчэ і зараз невядома, калі п'оўным холам распачнуцца заняткі на гэтым вядучым факультэце. Ад тав. Шабуні можна пачуць адно: «вядзем перагаво-ры».

«атрымалі згоду», «днямі прыяз-джае а адпачынку». З боку ректара та ўніверсітэта таксама не адчуваецца а-казнасці за забеспячэнне выкладання асноўных прадметаў на першым курсе. Да перакурорнікаў треба было прыві-ць асабліваю ўвагу, навоколькі гэтыя людзі ўпершыню прыйшлі ў вышэйшую школу. Для іх многа невядомага і не-арозумелага. Напрыклад, няма необод-ных навываў самастойна працаваць над кнігай, правільна весті канспект і слухаць лектара. Кіраўніцтва дэкана-таў абавязана было навучыць перша-курснікаў гатаму, арганізаваць па гэ-тых пытаньнях гутаркі навуковых ра-ботнікаў. Але ні на адным факультэце не прароблена такой работы. І таму ў канспектах многіх студэнтаў поўна неарабарыцца.

Адсутнічае палітыка-выхавальная ра-бота са студэнтамі ўніверсітэта. Не ар-ганізоўваюцца лекцыі і даклады па хвалючых студэнтаў пытаньнях міжпа-роднага і ўнутранага становішча. Усе вядучыя лектары падменена дэман-страцыйна кінокарціна і работай 2-3 тур-коў.

I. МІРОНАЎ.

АБЛАСНАЯ НАРАДА НАРОДНЫХ СУДЗЯЎ

Закончылася нарада народных суд-зяў Менскай вобласці. У яе работе прынялі таксама ўдзел работнікі Вяр-хоўнага суда БССР, абласной праку-ратуры і калегіі абароны.

Нарада заслухала дэклад народнага камісара юстыцыі БССР, члена Вяр-хоўнага суда ССР тав. Лодысева аб новым законе аб судадзюстройстве ССР, Саюзнай і Аўтаномных рэспублік і аб перабудове ў сувязі з гэтым работ-ных народных судоў.

Таварышчы, выступаўшы ў спроч-нак, гарача віталі закон аб судадзюстро-йстве, прыняты Другой Сесіяй Вярхоў-нага Совета ССР.

— Вораті народа,—сказаў у сваім выступленні выконваючы абавязкі старшын Менскага абласнога суда тав. Абрамэвіч,—імкнуліся разаваліць работу суда, дыскредытавалі савец-кае правадзюдзе ў вачах працоўных. Гэта абавязвае нас яшчэ больш энэргі-чна ўзяцца за ліквідацыю вынікаў шкідлівасці.

Удзельнікі нарады прынялі рашэнне,

у якім вызначан рад канкрэтных ме-рапрыемстваў па далейшым палеп-шэнню і перабудове работы судоў.

Нарада абавязала народныя воблас-паскорыць рашчэджанне судовай справы і няўхільна рагаваць на кожным ўстаноўлены выпадак беспасудаў-нага адданія суду і асабліва закля-чонія пад варту, прычынаючы віна-ватых у гэтым асоб да адказнасці. Задача народоў—не паслабляць су-рочнай барацьбы з ворагамі народа, не паслабляць карцельнай палітыкі і справы аб раскравданні сацыялісты-чнай маёмасці, спекуляцыі, хуліганства і на азначэнствах супроць асобы пры-мадзён (шкідлів, зьявіцца і т. д.) і кримінальным парадку за вінаватых і малаважных прастанці, які падлягаюць раагляду ў дысцыплінар-ным і адміністрацыйным парадку.

Пасля нарады для народдзюдэў бы-арганізаван аднадзённы семінар пра-ктычных пытаньнях работы на судоў.

КАРОТКІ КУРС ГІСТОРЫ ПАРТЫІ ў ЖУРНАЛЕ «ПАРТСТРОЙТЕЛЬСТВО»

У чарговых вераснёўкіх і кастрыч-ніцкіх нумарах журнала «Партстро-йтельство» будзе поўнасою надрукаван Кароткі курс гісторыі Усесаюзнай Ко-муністычнай партыі (большэвікоў).

Кожны камуніст, камасмолец, кожны партыйны і непартыйны актывіст паві-нен набыць гэтыя нумары журнала «Партстройтельство».

Падпіска праводзіцца ва ўсіх пашто-вых агенцтвах.

ДОМ АДПАЧЫНКУ РАБОЧЫХ ІЛЬНАКАМБІНАТА

ОРША. У былым соўгасе «Высокая», у прагоймай мясцовасці, адкрыт дом адпачынку для рабочых Аршанскага ільнакамбіната. Там п'яер адпачывае першая партыя—28 рабочых і работні-цка асальнага цоха. Рабочыя добра ад-зьяваюцца аб сваім доме адпачынку.

З пачатку бітучага года профарма-цыя камбіната накіравала ў дэмы адпачынку, санаторыі і на курорты 161 чалавека.

A. АБРАМАЎ.

ПРЭМ'ЕРА «ЧАЛAVEK З РУЖЖОМ»

Гастролі Віцебскага беларускага дзяр-жаўнага тэатра праходзяць у Менску з вялікім поспехам. Давялена ўжо 45 спе-ктакляў, якія праймаюць больш 22 тысяч гледачоў. Асаблівы поспех маюць спектаклі: «Мячале» Горкага, «Любоў Яра-ва» Трэнёва, «У пушчах Палесся» Каласа, «Лісьці Ванюшына» Наддзвізна. Тэатр прабудзе ў Менску яшчэ 80. Да капа сваіх гастрольў іх паставіць прэміеру «Чалавек з ружжом» Паполіна, у акой паказваецца вобраз геньіальнага Леніна. Над роллю Леніна працуе артыст Малчанав. Ставіль п'оў рэжысёр Вія-дар і Тамарын, мастак — Марыкс. У дру-гой палове кастрычніка тэатр вяртаецца ў Віцебск.

АГУЛЬНАГАРАДСКІ СХОД ПАРТЫЙНАГА АКTYBA г. МЕНСК

Менскі гарком КП(б)Б склікае 17 в-расня г. г. у зале Дома ўрада агул-нагарадскі сход партыйнага актыва Пачаток у 6 гадзін вечара. Билеты райкомех КП(б)Б.

МЕНГАРКОМ КП(б)Б.

ВЫСОКАЯ СВЯДОМАСЦЬ

У Менску па Чырвонаармейскай в-ліцы № 18, на складзе Менбула ўн-пажар. Першым заўважылі агонь в-чашна 5 класа 22-й школы Мая Рэ-ікі і грамадзяне Рэзнін Е. М. і Ма-голін Г. І.

Мая Рэзнін выключна хутка выклі-ка па першую пажарную каманду і яе прыбыцця разам з Рэзнінам і Ма-голіным прыступіла да тушэння п-жару. Сваімі ўмельнымі дзеяннямі я-не далі агню распаўсюдзіцца на с-седняй дамы. Прыбыўшы пажар-камаанда агонь быў ліквідаван.

—

АГІТПУНКТ НА ВАКЗАЛЕ

Пат'ягасе Гомельскага аддзель-ня Беларускай чыгуны арганізаваў ваказле агітпункт для абслугоўвання чырвонаармейцаў, камандзіраў РС і прыўхільна. Памяцканне агітпу-нтэ ўпрыгожана партрэтамі любімых кіраўнікоў партыі і ўрада, плакатамі фотавітрыйнамі, географічнымі карта-мі і інш.

У агітпункце — чытальныя, шахмат-шахці, бильярд, патэфон. Палітр-пункта праводзіць гутаркі, дае кон-сультанці і даведкі. (П. П.).

ДЗЕННІК

Нарада прапагандастаў Сталінскага ра-аддзельнасці 16 верасня, у 7 гадзін веч-а ў малым зале Дома партыі, была абавязкова.

Выш. абавязкі аднагона рэдактара Д. Т. ЛЕБЕДЗЕЎ.

Гастролі Віцебскага Беларускага дзяржаўнага тэатра

ДЗЯНІШТВА